

WAAROM

Waarom een Actieprogramma?

Nederland is verplicht om elke 4 jaar een Actieprogramma Nitraatrichtlijn (hierna: Actieprogramma) op te stellen. In dit Actieprogramma wordt vastgelegd welke maatregelen nodig zijn om de doelen uit de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water te halen. Deze doelen hebben betrekking op de waterkwaliteit van het oppervlaktewater, waaronder sloten, en van het grondwater. Het Actieprogramma richt zich specifiek op het inperken van de hoeveelheid nutriënten (meststoffen) en gewasbeschermingsmiddelen die door de landbouw in het water terechtkomen.

Er zijn in het verleden al 6 Actieprogramma's geweest. Het 7^e Actieprogramma is per januari 2022 formeel in werking getreden, maar de maatregelen die nieuw zijn ten opzichte van het 6^e Actieprogramma worden pas verplicht per januari 2023. Daar is bewust voor gekozen, omdat deze nieuwe maatregelen dan 'mee kunnen liften' met het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) dat vanaf januari 2023 van kracht wordt. De maatregelen uit het Actieprogramma zijn wettelijk verplicht en worden daardoor automatisch onderdeel van het Nationaal Strategisch Plan, dat de Nederlandse invulling van het GLB bevat.

De 5 pijlers van het Actieprogramma

Het 7^e Actieprogramma bevat 5 pijlers (A t/m E) en elk van die pijlers richt zich op specifieke typen maatregelen, zie onderstaand plaatje¹:

Pijler	Wat is het	Doel	Invoering	
A	Duurzame bouwplannen	Bouwplannen waarbij verplicht (blijvend) grasland, rustgewassen in rotatie en vanggewassen en/of winterteelten worden ingezet	Via een betere bodemkwaliteit bijdragen aan betere waterkwaliteit, klimaatbestendigheid en biodiversiteit	Geleidelijke invoering: basisniveau in 2023, oplopend tot een eindniveau in 2027
B	Gebiedspecifieke aanpak	Faciliterende aanpak in gebieden waar de waterkwaliteit achterblijft. Zo veel mogelijk in aansluiting op al lopende gebiedsprocessen en initiatieven	Stimuleren bewustwording bij en initiatieven door agrarische ondernemers op het gebied van water- en bodemopgaven en meer monitoring op regio- en bedrijfsniveau	Bedrijven kunnen zich via DAW vrijwillig aan sluiten bij regionale projecten. Bij onvoldoende deelname en resultaten volgen verplichtende maatregelen
C	Overige verplichtende maatregelen	Landelijk geldende verplichte maatregelen, zoals chemievrije en bemestingsvrije bufferstroken	Verbeteren van de waterkwaliteit en verminderen van de effecten van droogte en wateroverlast.	Maatregelen worden stap voor stap uitgerold tijdens de looptijd van het 7 ^e Actieprogramma
D	Communicatie, kennis en pilots	Kennisontwikkeling en -deling van mestgebruik en pilots om kennis in de praktijk te toetsen	Verhogen van de bewustwording voor het verbeteren van de waterkwaliteit	Vanaf 2022 ontwikkeling en uitrol
E	Controle en handhaving	Voortzetting en zo mogelijk uitbreiding van de gebiedsgerichte aanpak	Op basis van risicoanalyse gerichte controle en handhaving van mestregelgeving	Vanaf 2022 ontwikkeling en uitrol

Inmiddels is er ook een addendum (aanvulling) op het 7^e Actieprogramma gekomen, omdat op voorhand al duidelijk was dat de maatregelen uit het Actieprogramma niet voldoende gaan zijn om alle doelen te halen. In het addendum zijn mogelijke aanvullende gebiedsgerichte maatregelen opgenomen. In de nog op te stellen gebiedsplannen wordt vastgelegd welke maatregelen er in een bepaald gebied precies genomen gaan worden.

¹ Aangepaste versie op basis van Factsheet Rijksoverheid 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

KADERS

Duurzame bouwplannen

Via pijler A gaat de overheid sturen op duurzame bouwplannen. Daarom bevat het Actieprogramma 'kaders' voor duurzame bouwplannen, zie onderstaand kader:

Verplicht basisniveau duurzame bouwplannen per 2023:

- > rustgewassen in de rotatie 1 keer in de 4 jaar op alle percelen op zand- en löss, met als referentiedatum 2023
- > vanggewassen en/of winterteelten na de hoofdteelt op 100% van het areaal op zand en lössgronden
- > (nog nader te bepalen) minimum aandeel grasland op het eigen areaal bij melkvee- en rundvleesvee (zoog- en weidekoeien)
- > en als dit succesvol kan worden ingevoerd: maatwerkplanpak als alternatief voor (een deel van) de generieke maatregelen uit het 7e Actieprogramma

Verplicht eindniveau duurzame bouwplannen per 2027:

- > rustgewassen in de rotatie 1 keer in de 3 jaar op alle percelen op zand- en löss, met als referentiedatum 2023
- > vanggewassen en/of winterteelten na de hoofdteelt op 100% van het areaal op zand en lössgronden
- > (nog nader te bepalen) minimum aandeel grasland op het eigen areaal bij melkvee- en rundvleesvee (zoog- en weidekoeien), waarvan een deel permanent grasland (> 5 jaar)
- > en als dit succesvol kan worden ingevoerd: maatwerkplanpak als alternatief voor (een deel van) de generieke maatregelen uit het 7e Actieprogramma

Het gaat om een groei-model, want per 2027 worden de eisen verder aangescherpt. Met het oog daarop zijn in de eco-regeling, die per 2023 van start gaat als nieuw GLB-instrument, bepaalde stimulansen ingebouwd om boeren te motiveren alvast extra stappen te zetten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de verplichte rotatie met rustgewassen en het telen van vanggewassen.

Het vereiste aandeel grasland op het eigen areaal bij melkvee- en rundvleesvee moet nog worden vastgesteld in het kader van het traject rondom grondgebondenheid. Zoals in het addendum op het 7e Actieprogramma is aangekondigd, moet de melkveehouderij binnen 10 jaar volledig grondgebonden zijn. Daarvoor wordt momenteel een wetsvoorstel opgesteld.

BEHEER

Bufferstroken

Een belangrijke eis uit het Actieprogramma heeft betrekking op de verplichting om bufferstroken aan te houden langs alle oppervlaktewaterlichamen/waterlopen en droge sloten. Op deze bufferstroken mag gewoon een gewas geteeld worden (op rooivruchten na), maar ze mogen niet bemest worden en ook mogen er geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden. Bufferstroken tellen daarom ook niet mee in de mestplaatsingsruimte. Beweiding van bufferstroken is toegestaan, maar waar nodig wordt er dan een (grondsoort- en gewasafhankelijke) verlaging van de stikstofgebruiksnorm toegepast.

De verplichting om bufferstroken aan te houden, is niet helemaal nieuw. Het Activiteitenbesluit milieubeheer (artikel 3.79 e.v.) schrijft ze ook voor. Nieuw aan de eis uit het Actieprogramma is dat er ook langs droge sloten een bufferstrook moet worden aangehouden en dat de bufferstroken **verbreed** moeten worden overeenkomstig de volgende regels:

- > 5 meter breed langs ecologisch kwetsbare waterlopen en KRW-waterlichamen;
- > 3 meter breed langs overige waterlopen;
- > 1 meter breed langs droge sloten (sloten zijn waterlopen van maximaal 10 meter breed);
- > er geldt in principe een maximum van 4% per perceel, behalve in het geval van ecologisch kwetsbare waterlopen en droge sloten.

Link tussen 7e Actieprogramma en GLB-NSP

De maatregelen uit pijler A & C van het Actieprogramma worden wettelijk verplicht en werken dus automatisch door in het Nationaal Strategisch Plan. Om als boer mee te kunnen doen aan het GLB moet je namelijk voldoen aan zowel de geldende wet- en regeling als de goede landbouw- en milieuoedings (GLMC's). Vier van deze GLMC's zijn expliciet gelinkt aan het 7e Actieprogramma, namelijk:

- > GLMC4 en GLMC10: de aanleg van bufferstroken langs waterlopen en droge sloten;
- > GLMC6: minimale bodembedekking;
- > GLMC7: verplichte gewasrotatie.

Verder is er een link tussen het 7e Actieprogramma Nitraat en de eco-regeling. In het keuzemenu van de eco-regeling zijn diverse eco-activiteiten opgenomen die ook betrekking hebben op duurzame bouwplannen, zoals de teelt van rustgewassen (1:3), stikstofbindende gewassen, vroeg ras rooigewas, onderzaai vanggewas en bufferstroken met kruiden.

Er kan sprake zijn van overlap tussen eisen/activiteiten uit het 7e Actieprogramma/GLB-NSP en bepaalde beheerpakketten van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Dan gelden als algemene regels:

- > als ANLb-beheer overlapt met iets wat vereist is, dan krijg je voor het deel dat overlapt geen ANLb-vergoeding meer. Een voorbeeld: op bufferstroken mag geen bemesting en geen chemie worden toegepast, dus dan krijg je geen vergoeding meer voor de inkomstenderving die daarvan het gevolg is;
- > als ANLb-beheer overlapt met activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van de eco-regeling, dan moeten boeren kiezen of ze het via de eco-regeling of via het ANLb uitbetaald willen krijgen. Je kunt namelijk niet 2 keer een vergoeding krijgen voor eenzelfde activiteit.